

Nävertrumpeten

NR 3-4 2023

Information för fäbodbrukare, fäbodägare och alla andra...

Gävleborgs Fäbodförening

Ansvarig utgivare: Dennis Olsson, ordförande GFF

Redaktör: Carin Gisslén-Schönning, sekreterare GFF

Medlemsträff med utvärdering av Fäbodveckan och framtidsspaning

Välkommen till ett möte där vi utvärderar årets fäbodvecka och planerar inför kommande aktiviteter. Vad kan vi lära oss från detta år och hur kan vi göra allt ännu bättre? Det är mycket värdefullt om du kommer och delger dina tankar och idéer. Vi ser fram emot ett kreativt möte med stora framtidsvisioner.

Datum: 13 november

Tid: 13:00 – 16:00

Plats: Slottet i Gävle

Program

- Utvärdering fäbodvecka
- Planering framåt
- Utvidgat styrelsemöte/Medlemsmöte

Länsstyrelsen bjuder på fika.

Anmäl din medverkan till Rebecka Wikström, rebecka.wikstrom@lansstyrelsen eller 010 -225 14 70. Gärna så fort som möjligt så vet vi hur mycket fika som ska införskaffas.

Hjärtligt välkomna!

Tag också kontakt med länsstyrelsen Anders Johansson 010 -225 14 46 eller anders.s.johansson@lansstyrelsen.se för Naturvårdsverkets extrainsatta ersättningen för åtgärder i ängs- och betesmarker, gäller bla restaurering. Se kommande sidor från ett gott exempel och www.naturvardsverket.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Gävleborg

Min första fäbodriksdag

Ja, vad kunde jag förvänta mig? Jag funderade aldrig på om jag skulle åka eller inte. Sitter jag nu som ny i fäbodförbundets styrelse så är det självklart att veta så mycket som möjligt om dess verksamhet.

När jag fått inbjudan och kunde se programmet funderade jag återigen om mina förväntningar, men jag blev nyfiken på alla föreläsare som skulle medverka.

Peter Persson från Västernorrlands länsstyrelse talade om det tidiga fäbodbruket – det kunde bli intressant tänkte jag. Trodde han skulle tala om hur det var på 1700-1800 talet men tji fick jag, han gick så långt tillbaka i tiden så det gick liksom inte att föreställa sig. Före och efter Kristus...men det var väldigt intressant att se hur folkströmmarna tog sig fram.

Ytterligare föreläsningar innan kaffet på eftermiddagen. Sedan förhandlingar. Borde inte heta förhandlingar tänker jag. Det för tanken till beslut och detta är ingen beslutande församling. Men Peter Helander lyfte upp ett utkast till nya stadgar för vår organisation Fäbodförbundet. Det blev lite diskussion men ska bearbetas ytterligare och kommer som förslag för beslut i fäbodförbundet.

Vi fick också visa vår film från Nordanstigs fäbodvecka.

Dag två började med besök på Granbodaåsen. Det blev för mycket för mig att gå så jag stannade vid bilen och insöp svampluften. Färden gick sedan till Kullens fäbod. Det var väldigt trevlig upplevelse. Det såg inte ut som något annat jag kunnat föreställa mig. En jättejättestor yta där får getter och kor kunnat gå ganska långt och beta. Vidunderlig utsikt. Lunch ute i det fria och berättelser om vardagen i boan. Fåren hade flyttat hem efter sommarens uteliv och bete. Nu mötte vi bara svamp, Olles hundar och husbondfolket förstås.

Dom som var intresserad av svamp fick sig en särskild utbildning och berättelse om de 15-tal olika svampar som hittats på området. Många oätbara. Själv törs jag aldrig varken plocka eller äta annat än gula kantareller.

Det var en väldigt trevlig dag och jag kände hur min fråga om förväntningarna uppfyllts, så är svaret Ja absolut. Det har varit mycket trevligt att träffa nya människor och lyssna och diskutera. Längtar nästan till Fäbodriksdagen nästa år. Och den blir i vårt län, Gävleborg 20-22 september!

Carin Walldin Gnarp

*Gävleborgs Fäbodförening och Förbundet
Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk*

Fynd från utgrävningar i Västernorrland.

Att återta gårdstun och utmarker kring en fäbod

Fäbodvallen i Hälsingegårdarnas historia och immateriella blivande världsarv blir allt viktigare. Men inte som en igenväxt fritidsbostad utan som ett levande aktivt fäbodbruk. Vi behöver fler aktiva fäbodare och bättre klargörande statistik från myndigheterna. Sveriges förutsättningar för fäbodbruk jämfört med tex. Norge är smärre en skandal. Frågan är om och vad ett världsarv kan förändra? Titta på de 7 hälsingegårdarna. Vad behövs för att fler fäbodvallsägare ska skaffa djur och åter börja med hantverket mjölk, smör och ost. Är det om ens möjligt?

Eller är fäbodbruket en förgången tid och passerat kapital i Sveriges historia? Vem ska betala brukarna för arbetet och vilka är beredda att betala vad produkterna kostar? Hur många bönder orkar sköta djur året runt och transportera dem långt till fäboden och ha daglig tillsyn.

Sex hektar skogsbete krävs för att få fäbodstöd från EU, men räcker det för personal, omkostnader med livsmedelshantering, maskiner, stängsling, skötsel av marker, djurtransporter och underhåll av byggnader?

Wallins fäbod, Ovanåker.

En nedmonteringen av jordbruket har nu pågått i snart 100 år. Industri, bekvämlighet, politik, urban och global livsstil har vunnit mark. Ändå är fäbodlivet något som många längtar efter och drömmer om. Hur går det ihop? Är fäbodlivet en dröm om stillhet och tystnad, utan marknadskrafter och ekonomi i samklang med naturen och den dova klangen av koskällor?

För att en hälsingegård med djur ska fungera bra behövs utmarksbete. Fäbodarna var och är ett nödvändigt komplement till hemgården. Vi försöker att återta utmarksbetet vid den gamla fäboden Wallins vid Norsbo fäbodare i Ovanåker genom varsam restaurering i samarbete med Lst.

Trots att fäbodbruket upphört finns spår kvar. Gårdstunets flora av kattfot, gråfibbla, ormrot, smultron, ljung och åkerbär bekräftar att markerna tidigare använts med betande djur och för höskörd. Ett skogsparti finns med hög ålder präglad av betande tamboskap. Enligt Länsstyrelsens dokumentation går det att återskapa ett skogsbete i den slutna och mörka skogen. Öppna upp gläntor, ta bort gran i kanter och alltid tänka på var ljuset kommer ifrån, innan man väljer vilka träd som ska tas bort

Vi får rådet att varje år bruka åkermarkerna som slåtterängar med skärande redskap följt av efterbete. Viktigt att höet bärgas efter slåttern för att bibehålla den magra marken. Även gårdstunet kan erbjudas som sensommarbete.

Vår vision är att erbjuda de fjällnära djuren ett sundare, magrare och mer artrikt bete ”in situ” - ett ursprungligt brukande med hotade lantraser. Stängsling av området mot rovdjur och återuppförande av gårdesgård bidrar till en autentisk miljö som ger möjlighet att åter ha djur på vallen. En första röjning av vildvuxna granar i igenväxta diken är gjord. Mycket arbete återstår. MEN - Det är inte utan saknad man tänker på alla de samfälligheter som utgjorde grunden i fäbodbruket med olika ägare och ett gemensamt bete på skogen för djuren. Det var ingen tillfällighet att man var flera brukare som samarbetade och var beroende av varandra.

Nina Östman

*Författare, fotograf, agrarhistoriker
www.ninae.se, www.halsingegarden.se*

Täte till tjockmjölk och löpe till ost, viktig kunskap!

Nu pratar vi mer och mer om vilken beredskap vi har inför kristider, inte minst inom livsmedelsområdet.

I samband med vår dag på Häckelsängs fäbodar under Fäbodveckan i somras fick jag med mej lite täte i en burk, så jag skulle kunna göra egen långfil/tjockmjölk.

Jag hämtar min mjölk vid ett kravjordbruk i närbelägen by och har varit flitig att göra egen långfil hela sommaren. Vilken njutning!

Jag har gjort inlägg på olika FB sidor för att kolla om det finns någon "nu levande person" som har kunskap om hur vi får till tätet från tätörten eller möjligtvis silishår. Icke. Men Birgitta Sundin vid Eldrimner hoppas att de kan "ta itu" med försöken nu i vår igen. Och jag hoppas förstås också på gott resultat.

Vet ni någon i er bekantskapskrets som kan konsten att tillverka täte, så hör av er!

Så har jag fått tips från Anna Karin Gidlund från Gideget att Sveriges Gårdsmejerister i samarbete med SLU har ett projekt för utveckling av småskalig ost och filmjölskultur. De vill ha kontakt med några av oss som gör egen långfil/tjockmjölk.

Genom dem har jag skickat in tre täten/startrar som de kallar dem för deras analyser.

Ett projekt att syna mikroorganismer och mjölksyrabakterier för mer kunskap. Hör av er om ni vill vara med där - tre prover behövs. Anna Karin hjälper till med det material som behövs för inskick. Monika Johansson heter handläggaren vid SLU i Uppsala.

Ostlöpet i Sverige är inte längre svenskt

Det löpe som vi köper idag kommer från Italien, det berättade Anna-Karin också. Men det pågår ett projekt kring löpetillverkning hos gamla löpetillverkarna i Skurup. Som tur är har de försöksutrustning, material och framför allt kunskapen kvar. Tillsammans med Gårdsmejeristerna och slakterier som skickar in löpmagar från get, får och kalv så håller de kunskapen levande i detta projekt.

Vi hoppas på framtida rapport och att vi kan behålla den här kunskapen med tillverkare i Sverige. Också det viktigt för vår livsmedelsberedskap!

Carin Gisslén-Schönning

Fäbodrörelsen i sociala medier

Kolla vad som händer i Gävleborgs Fäbodförening (GFF) på **vår blogg: gfabod.blogspot.com och fabod.nu**
Se även FB Förbudet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk och FB Fäbodliv mfl.
Förbundets tidning kommer ut omkring 12 december.

Tätört, Pinquicula vulgaris.